

ઓળખ્યા વિના અધુરું

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

સ્વામિનારાયણ ભગવાને સાત વરસ સુધી વનવિચરણ કર્યું. એ વનવિચરણના છેલ્લા દિવસોમાં તીર્થયાત્રા કરતાં કરતાં શ્રીહરિ હરિઈચ્છાએ ફરતા ફરતા બુધેજ આવેલા. પોતાની ઈચ્છાથી જ કોઈ આમંત્રણ ન હતું. પણ યાત્રામાં નીકળેલાને બુધેજ ગામ આવ્યું. ત્યાં પરમાત્મા નીલકંઠવર્ણી આવી પહોંચ્યા. ભગવાને કાળિયાર મૃગનું ચામડું શરીર ઉપર ધારણ કરેલું છે. તપથી અત્યંત કૃશ શરીર છે. પરમાત્માએ તપશ્ચર્યાથી શરીરમાં જેટલું લોહી અને માંસ એ બધું સુકવી નાંખેલું. ફક્ત હાડકાં અને ચામડી રહેલી. પ્રભુની ઉંમર કેટલી ? ઓગણીસમું વરસ બેઠેલું. ભગવાનની પાસે કોઈ સંગ્રહ નથી એટલા માટે વર્ણવ્યું છે કે વર્ણીરાજને ચિંતા થઈ કે શાલીગ્રામને આજે થાળ ધરવાની કોઈ વ્યવસ્થા થઈ નથી. બપોર થઈ ગયા છે. ગામની ભાગોળે પૂછ્યું અહીં ક્યાંય સદાવ્રત છે ? ત્યારે ભાગોળમાં બેઠેલા કોઈએ કહ્યું. એ સામે ચાલ્યા જાઓ. અમારે ખોડાભાઈ દરબાર એ સદાવ્રત ચલાવે છે. ત્યાં તમને મળી રહેશે. અને વર્ણીરાજ પોતે પણ ખૂબ ભૂખ્યાં હતાં. પણ ચિંતા ઠાકોરજીની છે કે આજે થાળ થયો નથી. પ્રભુ સીધા ખોડાભાઈના ઘેર પહોંચ્યા. ખોડાભાઈ પોતે ઘરમાં હાજર નહીં. એમના માતૃશ્રી ઓસરીમાં બેઠેલા. સાધુ-બાવા, સન્યાસી-મહાત્મા, પરમહંસ એમને ઘેર આવ્યા જ કરતાંતા એટલે માજીને કાંઈ એકદમ દૃષ્ટિ ખેંચાણી નહીં. આવે. એ તો સદાવ્રત આપીએ છીએ એટલે બધાય લેવા આવે. સદાવ્રત લેવા જોગી આવે, જતી આવે, મહાત્મા આવે એ બધા આવે એટલે આ પણ એક મહાત્મા આવ્યા. માજીએ લક્ષ્ય આપ્યું નહી. ઘણી ઉંમર વીતી ગયેલી એવા આ ડોશીમાએ કાચલી ભરી અને જુવારની એ કાચલી કોથળામાંથી કાઢી ઉંચી કરીને કહ્યું કે લઈ જાઓ. કોથળામાં પડેલી એ જુવાર કેવી હશે !! જાણો છો ? સાંભળવા જેવી વાત છે. આ જુવાર એવી સાવ ગંદી, ખાણમાંથી કાઢેલી, ઉબ વળી ગયેલી, કાળી પડી ગયેલી જેને જોવીએ ન ગમે એવી હતી.

સૌરાષ્ટ્રમાં જૂના જમાનામાં જુવાર વધુ થતી. અને એ જુવારને જમીનમાં ઉંડો ખાડો ખોદીને એમાં મુકી રાખતા. ઢાંકી દેતા. જુવાર એવું અનાજ છે કે જલ્દી સડે નહીં. જમીનમાં સંગ્રહ કરી રાખતા કે ભવિષ્યમાં ક્યાંય દુષ્કાળ આવે તો એ જુવાર કામ લાગે. પણ જે જુવાર

સંતસંગ બાલ્યાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

ખાણમાં બહુ સમય રાખી હોય એટલે ઉબ વળી જાય. જમીનમાં ભેજના કારણે સ્વાદમાં ખોરી થઈ જાય. જોવી ન ગમે એવી અને એમાંથી વાસ આવ્યા કરે. આવી જુવારની કાચલી ભરી અને માજીએ ઉંચી કરી. લ્યો બાવા લઈ જાવ. વર્ણીરાજ ઉભા રહ્યાં. બાવા ઉભો છે શું લેજા જુવાર લેજા. લો બાવા તો જોયા કરે છે. પ્રભુ જોયા કરે છે આ ડોશીમાં માડું માનશે ? કારણ કે બીજાને મનાવવા સરળ છે પણ માજીને માનાવવા બહુ કઠણ હોય છે. આ ડોશીમા મને ઓળખશે ? માડું માનશે ? શું થશે ? એટલે પ્રભુ કહે છે કે હે સદ્બુદ્ધિવાળા ! અમારી પાસે શાલીગ્રામ છે. એ જે હોય તે, મારે ક્યાં પડી છે. તમારી પાસે શાલીગ્રામ હોય કે સોનાગ્રામ હોય, અમારે કોઈ જરૂર નથી. મારે જાણવાની કોઈ જરૂર નથી. લો આ જુવાર અને હેડંતા થાવ. આ વર્ણી બોલ્યા. ભાઈ ! મારી વાત તો સાંભળો. અમારી પાસે શાલીગ્રામ છે ને શાલીગ્રામને કંઈક નૈવેદ્ય ધરવું જોઈએ. જુવાર લઈ જઈને અમે શું કરીએ ! ક્યાં દળાવવા જવું ! એટલે તમારી પાસે જો કંઈક તૈયાર ભોજન હોય કે રોટલાનો કકડો હોય તો આપો. હું શાલીગ્રામને નૈવેદ્ય ધરી દઉં. ના, બાવાઓને ઘરમાં કંઈ બહુ પેહાડાય નહી. એ તો આજે રોટલો માગે કાલે લાડુ માંગે. એટલે કહે છે - રોટલો બોટલો કંઈ નથી હેડંતા થાઓ. જુવાર લેવી હોય તો લે જાવ.

સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહે છે કે એમ કરો. રોટલો ન હોય તો કાંઈ નહીં, લોટ છે કે નહીં ઘરમાં ? થોડો લોટ આપો તો હું બાટી બનાવીને શાલીગ્રામને ધરી દઉં. ના, લોટેય નથી. બાવાની આગળ કાંઈ પીગળવાનું હોય ! લેવો હોય તો લો નહીં તો ચાલતા થાવ. અને એમ લોટ જોઈતા હોય, રોટલા જોઈતા હોય તો સાધુ હું કામ થાવ છો ? તમતમારે રોજ રોટલા બનાવીને જમાડે જો સાધુ ન થાય તો !! એક તો બાવા થયા છે અને પછી કહે છે રોટલો લાવો, લોટ લાવો. બધાને અમે આ જુવાર

આપીએ છીએ. માજી મોટું ભાષ્ય વિવેચન કરવા માંડ્યા. પણ ચપટી લોટ આપવા તૈયાર ન થયા. ત્રીજી વાર વર્ણીરાજ બોલ્યા. અમે તમારે ઘેર આવ્યા છીએ થોડો લોટ તો આપો. તમે અમારા જેવા બાવા નહીં જોયા હોય. ઓહ! તમે એટલે કોણ? બાવા તારા કરતા ઉંચા જાડા કેટલાય બાવા અહીં આવી જાય છે. તું તો દુબળો પાતળો છે. તારા કરતાં મોટા પાંચ હાથ ઉંચા અને શક્તિશાળી બાવાઓ બધા અહીં આવે છે અને આ જુવાર લઈને જાય છે. તને એકવાર તો કહ્યું બાવા, લેવી હોય તો લે નહીં તો રસ્તો પકડ.

પ્રભુને વિચાર થયો. આ બરફ પીગળે એવો નથી. ભગવાન આવ્યાંતા કલ્યાણ કરવા, સુખ આપવા આવ્યા હતા. ખોડાભાઈ પોતે કોઈ સમૃદ્ધિ વાળા નહોતા. થોડી ઘણી ખેતી હતી પણ એક સદ્ભાવથી સારા હેતુથી સૌને સદાપ્રત આપતા હતા. એ એક પવિત્ર કાર્ય છે. એમ માનીને આ સદાપ્રત ચલાવતા હતા. ભગવાનને એમ થયું કે સ્વાર્થ વગર આ એક પુણ્યનું કામ કરે છે. અમે એના ઘેર જઈને જો થોડુંક અનાજ અમને મળે તો એમને ત્યાં જય જયકાર કરી દઈએ. આવી ભાવના લઈને ભગવાન આવેલા. સુખ આપવા, સમૃદ્ધિ આપવા આવેલા પણ માજીના વિચારો કેવા !! “આવા તો કેટલાંય બાવા આવે છે.” માજી આ બાવાને ઓળખી ન શક્યાં. ભગવાન સુખ આપવા આવ્યા. પણ ખોડાભાઈના માતૃશ્રી ક્યાંથી સમજી શકે! પ્રભુ વિચાર કરે છે. હવે અમે તો આપવા આવ્યાતા. આપ્યા સિવાય પાછા કેમ જઈએ! અને સ્વામિનારાયણ ભગવાને આ જુવાર લીધી. લઈને પ્રભુ ઓટલા પાસે નાનકડો લીમડો હતો. લીમડા પાસે ઉભા રહી અને એ જુવારમાંથી ફક્ત બે દાણા મુખમાં મુકે છે. મુખમાં મુકીને ચાવી ગયા. બાકીની જુવાર ચોકમાં પક્ષીઓ ઉડતાં હતા. કબુતરા એને આપી દીધી. કબુતરાં ખુશ થઈને ખાવા માંડ્યા. માજીને એમ થયું. આ બાવો ખરો નીકળ્યો. કાયલી જુવાર બગાડી. પક્ષીને નાંખીને ચાલતો થયો. બાવો થયો છે. આંટી વાળો છે. નથી લેવું એટલે નથી જ લેવું. તો લીધીય ખરીને ઢોળીને જતો રહ્યો. માજીને ક્યાંથી ખબર બાવાઓની આંટીઓ કેવી હોય છે. આ બાવાએ તો એવી આંટી રાખી કે મારે આમને આપવું છે. એ આંટીથી આવ્યા હતા. ભગવાન સંકલ્પ કરીને આવે ને આપવું છે તો પછી આપે છે. તમારા સ્વભાવ પછી ગમે તેવા હોય. ઈશ્વર જોવા ન બેસે. મારે એને આપવું છે એટલે આપવું છે. ખોડા ભાઈને ત્યાં ભલે માજીએ મને રોટલો તો ન

આપ્યો, એણે લોટ પણ ન આપ્યો છતાં જો સંકલ્પ કર્યો હતો. એનું હિત કરવું છે એટલે મહારાજે બે દાણા મુખમાં મુકી અને સંકલ્પ કર્યો જાવ સુખી થાવ.

લક્ષ્મીજી પરમાત્માની શક્તિ છે. એમના દાસી છે. ભગવાન સંકલ્પ કરે કે આ ભાઈ સુખી થાય તો લક્ષ્મીજી એના ઘર તરફ દૃષ્ટિ કરે. બધું ઉભરાવવા માંડે. રિધ્ધિ-સિધ્ધિ, સમૃદ્ધિ જ્યાં હાથ નાંખે ત્યાં સોના મહોરો આવી જાય. સ્વામિનારાયણ ભગવાન, વર્ણીરાજ વેશે ભૂખ્યા ભૂખ્યા, શાલીગ્રામનું નૈવેદ્ય પણ આજે થયું નથી, ચાલી નીકળ્યા. ગામની ભાગોળે બહેનો પાણી ભરતાંતા, ઘડા કૂવામાંથી ખેંચતા જાય છે. બીજા માટલાં ભરતા જાય. વર્ણીરાજ કૂવા કિનારે પહોંચ્યા. બહેનોને કહ્યું ઉભા રહો. અમારે પાણી ભરવું છે. તમારા આ બધા ઘડાના છાંટા ઉડે છે. જરા ઉભા રહો. બહેનો પણ એવા. ઓહોહો. પાણી અમે આપીએ લે ને. ના, તમારા ઘડાનું પાણી નથી જોઈતું. અમે ભરી લઈશું. જરા ઉભા રહો. બે-ચાર બહેનો ઉભા રહ્યાં. વર્ણીરાજે કૂવામાં હાથ લંબાવ્યો. કોણ જાણે કેવો પ્રતાપ પ્રભાવ બતાવ્યો. કમંડલું માં આપોઆપ પાણી ભરાઈ ગયું. પાણી ગાળીને શાલીગ્રામને અર્પણ કર્યું. સ્વયં જળપાન કર્યું. અને ચાલી નીકળ્યા. બહેનો વાતો કરવા માંડી. ગામમાં એક બાવો આવ્યો હતો. જુવાનીયો, મૂછનો દોરો હજુ ફૂટતો હતો. બિચારો નાનપણમાં સાધુ થઈ ગયેલો પણ બહુ પ્રભાવશાળી, બહુ ચમત્કારી કૂવામાં હાથ લંબાવ્યો ને એનું કમંડલું પાણીથી ભરાઈ ગયું. ત્યાં આ માજી કહે છે - કેવડો હતો? તો બહેનોએ અંદાજ આપ્યો. આવડો હતો. માજી કહે છે બહુ રૂપાળો હતો ને? હા, બહુ રૂપાળો. સાવ દૂબળો. એવી સરસ આંખો હતી. માથે એવી જટા અંબોડો વાળેલો જટાનો - “માથે મંજુલ ચીકણા ચળકતા ભૂરા ભલા કેશ છે.” બહુ રૂપાળો બાવો હતો. ડોશીમાને એમ થયું - એ બાવો તો મારે ઘેર થઈને જ ગયેલો એજ. ત્યાં ખોડાભાઈ આવ્યા. બાવાની વાત થઈ. એટલે એ બાવા કઈ બાજુ ગયા તેમને બોલાવવા ખોડાભાઈએ એ દિશામાં ઘોડી દોડાવી. પણ વર્ણીરાજ હાથમાં ન આવ્યા.

એટલે જ કહ્યું છે કે વિતેલો સમય, છુટેલું બાણ, જીભમાંથી નીકળેલા શબ્દો, ગુમાવેલી તક એ ફરીથી મળતી નથી. માટે સાવધાન થઈને ભગવાનની ભક્તિ કરવી. ભગવાન તો દયાળુ છે. એમનો સંકલ્પ જીવનનું કલ્યાણ કરવાનું એ પુરો કરવાના જ છે. પરંતુ આપણે જો અનુ. પેજ નં. ૩૦ ઉપર

જાગતા નહી રહીએ તો પરમાત્મા ક્યારે આવીને ચાલ્યા જશે એ ખબર નહીં પડે. માટે સાવધાન !! ભગવાનને ઓળખ્યા વિના જીવનમાં ઘણું બધું અધુરું રહી જશે.

●
ભગવાન કાયમ રક્ષા કરે છે

- સાધુ શ્રીરંગદાસ (ગાંધીનગર)

સ્વામિનારાયણ ભગવાને નવ મહામંદિરો બંધાવ્યા તે તો જગ જાહેર વાત છે. તેમાં વિશ્વનું સૌ પ્રથમ મંદિર એટલે અમદાવાદ કાલુપુર શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર. તેમાં શ્રીનરનારાયણદેવ પધરાવ્યા. ત્યારથી લઈને સૌથી છેલ્લું ગઢપુરમાં ગોપીનાથજીનું મંદિર બંધાવ્યું. મંદિરો બંધાવતી વખતે કેટકેટલા પરચા થતા. તથા કષ્ટ પણ સહેવા પડતા. અને મહારાજ કેવી રીતે પરચા આપી સહાય કરતા એનો એક સુંદર પ્રસંગ અહીં આપણે વાંચીએ.

એક દિવસની વાત છે. ગઢપુર ગોપીનાથજીના મંદિરનું કામ ચાલતું હતું. ત્યારે તેમાં એક મોટો પથ્થર દોરડે બાંધી ઉંચે ચડાવતા હતા. તે અડધે પહોંચ્યો ત્યારે દોરડાના મજબૂત બેસેરો તૂટી ગયા અને એક જ સેડૂ રહ્યું. બધા ઉભા થઈ રહ્યાં. જો ખેંચે તો તૂટી જાય અને જો પડે તો બધા દબાઈ જાય. ભાગીને જવાનો કોઈ રસ્તો નહોતો. ખેંચાય પણ નહિ. અને મૂકાય પણ નહિ. આવી પરિસ્થિતિ

હતી. અને આ બધા જ સંતો ઉભા થઈ રહ્યાં. ત્યારે નિષ્કુળાનંદ સ્વામી બોલ્યા. મહાપુરુષો ! શું જોઈ રહ્યાં છો ? દોરડું ખેંચો. જો ભગવાનની મરજી હશે તો આ પથ્થર ઉંચો ચઢી જશે અને જો રાંઢવું તૂટશે તો દબાઈ મરશું તો તેડી જનાર આપણી બાજુમાં બેઠા છે. એમ કહીને રાંઢવું ખેંચ્યું તે પાણો ઉંચે ચડી જે ઠેકાણે બેસાડવો હતો એજ ખાંચામાં બરાબર બેસી ગયો. ત્યારે બધા જ સંતોને પ્રત્યક્ષ અનુભવ થયો જે આજે મહારાજે રક્ષા કરી.

પછી મહારાજ ઉભા થઈ અને બધા સંતોને ઠપકો આપવા લાગ્યા. આવા વગર વિચારે કામ કરો છો ? ક્યાંયને ક્યાંય દબાઈ મરશો. ભગવાન રક્ષા કરે. ભગવાન રક્ષા કરે તે કેટલે ઠેકાણે રક્ષા કરવા દોડીએ ? એમ કહીને પોતાનું આખું અંગરખું પલળી ગયેલુ તે બધાને બતાવ્યું જુવો ! આ પથ્થર ઉંચે લઈ જવા અમારે કેટલો દાખડો કરવો પડ્યો છે. અને એ પથ્થરને હાથ દઈને અમે જ ઠેકાણે બેસાડ્યો છે. માટે હવેથી વગર વિચાર્યું કોઈ કામ કરશો નહિ.

સજ્જનો ! ભગવાન તો સ્વતંત્ર અને સર્વત્ર છે. જેમ પ્રહલાદજીની રક્ષા કરી તેમ અત્યારે આપણી પણ રક્ષા કરવા સદાય તત્પર રહે છે. તેમ છતાં પણ જો વિચાર્યા વિના કોઈ કાર્ય કરીએ તો એમાં આપણે આવી શકે છે. એ વાત આ પ્રસંગ ઉપરથી સ્વામિનારાયણ ભગવાન સ્વયં આપણને શિખવાડે છે.